

WSPOMNIENIE

Prof. dr hab. n. med. Maria Kleinrok (1932-2021)

PRO MEMORIA

Profesor dr hab. n. med. *Maria Kleinrok* odszła 14 czerwca 2021 roku, wybitny naukowiec, ikona protetyki stomatologicznej, twórczyni polskiej szkoły nauki o rehabilitacji układu ruchowego narządu żucia, wychowawca wielu pokoleń lekarzy stomatologów, wieloletni Kierownik Katedry i Zakładu Protetyki Stomatologicznej Akademii Medycznej w Lublinie.

Profesor *Maria Kleinrok*, z domu *Janoszka*, urodziła się 21.03.1932 w Starych Tarnowicach. W 1955 roku z wyróżnieniem ukończyła studia na Wydziale Stomatologii Śląskiej Akademii Medycznej w Zabrze i rozpoczęła pracę na stanowisku asystenta, a następnie adiunkta Zakładu Protetyki Stomatologicznej. W 1966 roku uzyskała dyplom doktora nauk medycznych w dziedzinie stomatologii na podstawie rozprawy pt.: Budowa protez zębowych płytowych a obniżenie wrażliwości smakowej. Od

1968 roku swoje życie rodzinne i zawodowe związała z ośrodkiem lubelskim, podejmując pracę w Klinice Stomatologicznej Akademii Medycznej w Lublinie. Kolejny stopień naukowy – doktora habilitowanego – otrzymała w 1974 za pracę: Badania nad rolą czynników miejscowych w etiopatogenezie czynnościowych mioartropatii skroniowo-żuchwowych oraz leczenie protetyczne tych zaburzeń. W 1975 uzyskała II° specjalizacji w dziedzinie protetyki stomatologicznej oraz nominację docenta doktora habilitowanego, a następnie profesora nadzwyczajnego (1984), zaś w 1994 roku profesora zwyczajnego w dziedzinie nauk medycznych.

Profesor *Maria Kleinrok* 1 lutego 1975 roku objęła funkcję Kierownika Zakładu Protetyki Stomatologicznej w nowo powołanym Instytucie Stomatologii Akademii

Medycznej w Lublinie, sprawując ją nieprzerwanie przez 27 lat, aż do chwili przejścia na emeryturę w 2002 roku. Należy podkreślić, iż Profesor od podstaw zorganizowała Zakład Protetyki Stomatologicznej Akademii Medycznej w Lublinie, zaś w 1984 roku stworzyła Pracownię Zaburzeń Czynnościowych Narządu Żucia. Była to pierwsza w Polsce, samodzielna placówka naukowa, zajmująca się bólami twarzy i głowy oraz innymi odległymi objawami bólowymi, czynnościowymi, wegetatywnymi, związanymi z dysfunkcją układu ruchowego narządu żucia. Kolejnym sukcesem organizacyjnym było uzyskanie w 1996 znaczącej dotacji Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej, dzięki 20-letniej współpracy z Uniwersytetami w Niemczech. Zdobyte środki pozwoliły na całkowitą renowację Katedry Protetyki Stomatologicznej z Pracownią Zaburzeń Czynnościowych Narządu Żucia i wyposażenie Pracowni w nowoczesną aparaturę badawczą. Umożliwiło to prowadzenie kompleksowych badań nad układem ruchowym narządu żucia, w tym elektromiograficznych i optoelektronicznych pozwalających na przestrzenną rejestrację ruchów żuchwy oraz analizę obciążenia zębów w zwarcu jak również obiektywną ocenę poziomu stresu z zastosowaniem nowoczesnej aparatury elektronicznej.

Profesor całym sercem była oddana „swojemu” Zakładowi. Swoim ogromnym zaangażowaniem, dociekliwością i sumiennością w pracy była wzorem dla współpracowników, motywując ich tym samym do wytrwałego pogłębiania wiedzy i rozwoju zawodowego oraz naukowego. To także dzięki Niej powstało wiele prac doktorskich z zakresu stomatologii, których była promotorem oraz wielu lekarzy uzyskało specjalizacje w dziedzinie protetyki stomatologicznej.

Była Osobą z wielką charyzmą i wspaniałą, niezastąpioną organizatorką. Wszystkie Zakładowe przedsięwzięcia, w które była

zaangażowana, poczynając od przygotowania streszczeń i wystąpień zjazdowych, poprzez publikacje czy organizowane zjazdy naukowo-szkoleniowe zawsze były szczegółowo przemyślane, zaplanowane w najdrobniejszych szczegółach i precyzyjnie zrealizowane.

Profesor *Maria Kleinrok* była lekarzem niezwykle oddanym pacjentom. Jak nikt inny potrafiła wysłuchać cierpiącego chorego i zrozumieć jego problemy zdrowotne. Do pacjentów, którzy przyjeżdżali do ośrodka lubelskiego z całej Polski, zawsze podchodziła z ujmującym uśmiechem, cierpliwie słuchając, wyjaśniając wątpliwości i ustalając plan leczenia. Niekiedy bywała też psychologiem, współpracownicy, ale i pacjenci z pewnością zapamiętali dobrą radę Pani Profesor na trudne momenty: *Włącz pozytywne myślenie...*

Po przejściu na emeryturę w 2002 roku Profesor kontynuowała swoją misję lekarza i naukowca, uczestniczyła w życiu Zakładu, wygłaszała wykłady, prowadziła kursy doszkalające, publikowała artykuły oraz wydała swoje dwie ostatnie książki: *Zaburzenia czynnościowe układu ruchowego narządu żucia*. Tom I, Wydawnictwo Czelej Sp. z o.o. Lublin, 2012 oraz *Przemieszczenie krążków stawowych stawów skroniowo-żuchwowych – rozpoznawanie i leczenie*. Tom II (2013).

Działalność naukowa i lecznicza Profesor *Kleinrok* związana była z protetyką stomatologiczną, ale Jej największą pasją była etiologia, diagnostyka i leczenie zaburzeń czynnościowych narządu żucia. Stworzyła znaną i cenioną w świecie polską szkołę zajmującą się problematyką układu ruchowego narządu żucia, zajmując stałe miejsce w światowej czołówce badaczy zajmujących się tą dziedziną stomatologii.

Pierwszy artykuł na temat dysfunkcji układu ruchowego narządu żucia, opublikowała już w 1970 roku: „Rola mięśni narządu żucia w powstawaniu zaburzeń czynności stawów skroniowo-żuchwowych” (*Protet Stomatol* 1970,

XX, 4). Od tej pory większość publikacji dotyczyła tej właśnie problematyki, a zwłaszcza zwarcia i zaburzeń wewnątrzstawowych w stawie skroniowo-żuchwowym.

Wyniki wieloletnich badań Profesor przyczyniły się do udoskonalenia analizy klinicznej i leczenia zaburzeń zwarcia, wykazały one także potrzebę rentgenodiagnostycznej oceny położenia głów żuchwy w maksymalnym zaguzkowaniu zębów i (lub) w dotylnym położeniu zwarciovym żuchwy w celu prawidłowego rozpoznawania i właściwego leczenia zwarcia centrycznego. Były one podstawą do opracowania podziału zaburzeń zwarcia centrycznego. Umożliwiły ponadto obiektywną ocenę wpływu zaburzeń zwarcia na nieprawidłowy przebieg ekscentrycznych zwarciovych ruchów żuchwy. Profesor *Maria Kleinrok* udowodniła niewątpliwy wpływ stresu cywilizacyjnego, występującego pod postacią nieprawidłowych nawyków ruchowych tzw.: parafunkcji zwarciovych i niezwarciowych, na występowanie dysfunkcji narządu żucia. Opracowała również schemat postępowania i metody zwalczania parafunkcji jako etap leczenia wstępnego bólowej postaci dysfunkcji narządu żucia. Na szczególne podkreślenie zasługują, prowadzone pod Jej kierunkiem, pionierskie badania nad rolą przemieszczenia krążków stawu skroniowo-żuchwowego i głów żuchwy w powstawaniu odległych objawów bólowych w obrębie kręgosłupa i kończyn.

Profesor *Maria Kleinrok* nie tylko była wybitnym naukowcem, ale również wynalazcą – jest posiadaczem 11 patentów i 6 wzorów użytkowych. W 1977 roku opracowała oryginalną metodę wewnątrzstawnego zapisu ruchów żuchwy z zastosowaniem urządzenia rejestrującego własnego pomysłu - opatentowanego pod nazwą – Funkcjograf według Kleinrok. Funkcjogramy żuchwy oraz linia centralnego ułożenia żuchwy według Kleinrok pozwoliły na obiektywne rozpoznawanie zaburzeń zwarcia, które wcześniej były oceniane głównie

na podstawie subiektywnej, obciążonej błędami diagnostycznymi, klinicznej analizy wewnątrzstawnego zwarcia. O doniosłości tego odkrycia świadczy fakt, iż licencję na to urządzenie zakupiła dwa lata później szwajcarska firma Ivoclar, która rozpoczęła produkcję pod nazwą Funktiograph nach Kleinrok. Wynalazek ten zdobył II Nagrodę w Konkursie Mistrz Techniki i Organizacji Służby Zdrowia, za co Profesor otrzymała w 1984 roku Dyplom Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej.

Wybitne osiągnięcia naukowe bardzo szybko zostały dostrzeżone nie tylko w kraju, ale przede wszystkim na arenie międzynarodowej. Profesor *Kleinrok* podróżowała po niemal całym świecie dzieląc się swoją wiedzą i ogromnym doświadczeniem. Były to zarówno krótkie wyjazdy, ale również kilku miesięczne stypendia, w trakcie których prowadziła kursy dokształcające dla lekarzy, zajęcia ze studentami, a także głosiła wykłady na kongresach i zjazdach naukowo-szkoleniowych. O tym jak daleko sięgała jej sława dowodzą miejsca, w których propagowała osiągnięcia nauki polskiej: Uniwersytet w Münster oraz Uniwersytet w Tübingen (Niemcy), Karolinska Institutet w Sztokholmie (Szwecja), Institute of Health w Waszyngtonie oraz uniwersytety w Nowym Jorku, Chicago i Cleveland (USA), Showa University, Tokio University, Osaka University (Japonia), Uniwersytet w Paryżu i w Tuluzie (Francja), w Walencji (Hiszpania), ośrodki w Albanii, Anglii, Belgii, Austrii, Estonii, Liechtensteinie, w Szwajcarii oraz we Włoszech.

Ukoronowaniem działalności naukowej Profesor *Marii Kleinrok* było zaproszenie Jej do wygłoszenia wykładu plenarnego: Orofacial pain connected with TMJ disc displacement na Kongresie FDI w Sydney w Australii. Wykład ten był podsumowaniem ponad trzydziestoletnich badań Profesor nad etiologią, diagnostyką i leczeniem zaburzeń czynnościowych narządu żucia i związanych z nimi

dolegliwościami bólowymi w obrębie twarzy i głowy oraz objawami odległymi w obrębie całego organizmu. Był to ogromny sukces, bowiem w ponad stuletniej historii FDI była trzecim wykładowcą z Polski, po profesorze *Antonim Cieszyńskim* (Wiedeń 1936) i docencie *Andrzeju Wójtowiczu* (Wiedeń 2002).

Dorobek naukowy Profesor stanowi ogromny wkład w rozwój polskiej i światowej stomatologii. Jest ona autorką kilkuset publikacji, w tym ponad 180 artykułów (indywidualnych i zespołowych), ponad 350 streszczeń zjazdowych oraz 6 książek. Wśród opublikowanych artykułów 72 pozycje znajdują się w czasopiśmie zagranicznych. Niektóre z nich przedrukowano w Anglii, w Niemczech, w Stanach Zjednoczonych i w Japonii. Napisała także pierwszy polski podręcznik dotyczący rozpoznawania i leczenia zaburzeń czynnościowych narządu żucia, wydany w 1992 roku – pod tym samym tytułem. Za podręcznik ten oraz dwie inne pozycje: *Znieczulenie śródwładłowe zębów*, AM Lublin 1989 oraz *Zasady wykonania protez stałych*, Wyd. AM Lublin 1995.; II wyd. ŚLAM otrzymała Nagrody Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej. Pozostałe wydawnictwa Profesor *Kleinrok*: *Diagnostik und Therapie von Okklusionsstörungen. Mit vielen praktischen Beispielen unter Verwendung des Funktiographen.* (Diagnostyka i leczenie zaburzeń zwarcia. Z licznymi praktycznymi przykładami z zastosowaniem Funkcjogramu). Quintessenz Verlags, Berlin–Chicago–London–Sao Paulo–Tokio 1986; *Zaburzenia czynnościowe układu ruchowego narządu żucia – Tom I*, Wydawnictwo Czelej Sp. z o.o., Lublin 2012 oraz *Przemieszczenie krążków stawowych stawów skroniowo-żuchwowych – rozpoznawanie i leczenie – Tom II*. Wydawnictwo Czelej Sp. z o.o. Lublin 2013. Jest również autorką rozdziału pt. *Zapobieganie czynnościowym zaburzeniom układu ruchowego narządu żucia*, str.185-195, w książce autorów *B. Woynarowska*,

A. Oblacińska: *Zdrowie jamy ustnej u dzieci, młodzieży i kobiet ciężarnych*. PZWL Wydawnictwo Lekarskie Warszawa wyd. I 1998, wyd. II 2008.

Niezmiernie istotną dla polskiej stomatologii inicjatywą grupy naukowców, na czele z Profesorem *Kleinrok* było powołanie w 2000 roku w Lublinie Polskiego Towarzystwa Dysfunkcji Narządu Żucia (PTDNŻ). Profesor, jako pomysłodawczyni, została jego pierwszym Prezesem. Jest Ona także autorką logo Towarzystwa, przedstawiającego kompozycję Funkcjogramów żuchwy wg *Kleinrok*. Po zakończeniu kadencji, Profesor została Honorowym Prezesem PTDNŻ (2005).

Profesor *Maria Kleinrok* należała do polskich i międzynarodowych towarzystw naukowych. Była członkiem Polskiego Towarzystwa Stomatologicznego od 1969 i założycielką Podsekcji Koła Protetyki Polskiego Towarzystwa Stomatologicznego (PTS) Oddział Lublin (1971). W latach 1980 -1984 była zastępcą Przewodniczącej PTS Oddział Lublin, a następnie przez dwie kadencje – do 1994 roku pełniła funkcję Przewodniczącej Oddziału. W latach 1993-1998 była prezesem Sekcji Protetyki PTS. Była również członkiem: Międzynarodowego Stowarzyszenia Badania Bólu, Polskiego Towarzystwa Patofizjologii Bólu Komitetu Nauk Neurologicznych PAN, Polskiego Towarzystwa Lekarskiego Oddział w Lublinie, a także członkiem zarządu European Prosthodontic Association EPA (Europejskiego Towarzystwa Protetycznego).

Za swoją działalność na rzecz polskiej stomatologii została uhonorowana wieloma odznaczeniami i tytułami, m.in.: godność „Bene Meritus” (1986), Srebrną oraz Złotą Odznaką PTS, tytułem Honorowego Członka PTS (1989), Honorowego Prezesa PTDNŻ, Medalem Polskiego Towarzystwa Badania Bólu, tytułem «Przyjaciel Dziecka» przyznany przez Zarząd Okręgowy Towarzystwa Przyjaciół Dzieci w Lublinie za działalność

na rzecz profilaktyki próchnicy zębów u dzieci i za organizację cyklicznych wykładów dla dzieci szkolnych w Instytucie Stomatologii w Lublinie, tytułem «Wybitny Tarnogórzanin».

Profesor *Maria Kleinrok* spoczęła na za-
bytkowym Cmentarzu przy ulicy Lipowej
w Lublinie.

Odeszła Wybitna Postać polskiej i światowej stomatologii – niezwykle oddana pracy

zawodowej i pacjentom, wychowawca wielu pokoleń lekarzy stomatologów, ujmująca, taktowna, elegancka – Wielka Dama Polskiej Protetyki Stomatologicznej.

Taką Ją na zawsze zapamiętamy!

Beata Piórkowska-Skrabucha